

Љубљана, 16. септембра – У позадини одлуке ЕУ да не одмрзне Прелазни споразум који би Србији омогућио приступ до трговинских повластица није само холандска непопустљивост, већ маневар који се тиче даље судбине Еулекса на Косову, тврде наши извори у Љубљани.

„Политика” је још уочи признавања Косова од стране дела држава ЕУ, писала да у Унији тиња раскол између држава такозване „старе демократије” за које све што се чини мора бити урађено према закону, и оних земаља које су склоније принципу да се „не треба држати закона као пијан плота”; политику те струје је током првих шест месеци ове године спроводила Словенија на месту председавајуће ЕУ.

Изјава шефа словеначке дипломатије Димитрија Рупела дата у Бриселу у понедељак да „треба наставити политику која се показала правилном”, другим речима политику условљавања Србије, чији је најтврђи заступник Холандија, показује да су превагу унутар ЕУ однели „прагматичари”. Они истичу да само политика „штапа и шаргарепе” жање успех у Србији, срећни су што испрва Белгија а на крају Холандија „нису попустиле (Србима) ни за педаљ” и у истом даху упозоравају да управо сада, када Србија показује знаке озбиљне сарадње са Хашким трибуналом – никако не треба бити благ.

Није тајна да процес међународног договарања често личи на трговину. Једно даш, а добијеш нешто друго. Влада Србије је изручењем Радована Караџића повукла конкретан корак у правцу испуњења захтева ЕУ. Из перспективе Уније, међутим, ствари изгледају другачије; ЕУ у блиској будућности, осим активирања Прелазног (трговинског) споразума, заправо нема шта више да понуди Србији. Јесте ту процес ратификације ССП, он може да потраје неколико година, а у међувремену следи период неизвесности јер се због ирског „не” Лисабонском уговору не зна када би Србија уопште могла да постане кандидат за пуноправно чланство у ЕУ. Зато врх ЕУ жели да Београд одмах испуни што више њених захтева, док Србији не постане јасно да ће на улазницу за ЕУ чекати дуже него што очекује.

Брисел би најрадије да се Србија одрекне руских услуга у Савету безбедности УН, сазнајемо из извора ЕУ, јер је Унији веома стало да легализује своје присуство (Еулекс) на Косову, а то није могуће учинити док се не скрши руско-српски отпор према Еулексу. „Политика” је, подсећамо, прва пренела став руске дипломатије да „Руси неће бити већи Срби од Срба” у погледу захтева на Косову. Па ако Срби буду „мало мање Срби”, и натукну Русима да попусте према Еулексу, резонују европске дипломате, онда тиме избијају важан адут Москви у спорењима са Западом.

Зашто је пристанак Србије важан за ЕУ? Највећи проблем за легализацију Еулекса на Косову јесте чињеница да ЕУ, осим аргумента да је „промењено стање на терену”, нема ниједан документ који би мисији дао право опстанка (у Резолуцији 1244 нема европске мисије). Спорна је и „државност” Косова, јер нема доказа да је нови ентитет настао на основу поштовања међународног права. Чланице ЕУ које нису признале Косово, на састанцима у Унији посвећеним тој теми, наводе мишљење да је Међународни суд правде у својим пресудама више пута нагласио да принцип ефективности, односно контроле територије, никада не производи правне учинке и да правни учинци могу да постоје само у случају ако је то повезано са договором између држава и њиховим пристанком на промену.

Турска република северни Кипар, Тајван и Бијафра биле су државе које су контролисале своју територију, али нису биле међународно признате. Опет, Босна 1991, или Конго 1960, на пример, нису имале контролу над целом својим територијом али су

ипак признате као државе у својим границама. Да је то проблем који изазива велике главобоље унутар ЕУ потврђује и чињеница да, по мишљењу најпознатијих међународних правника, практичан успех неког сепаратистичког покрета у „промени стања” на терену не значи ништа све док држава којој званично припада та територија – не престане да оповргава то стање, све док не престане да му противречи и да верује у свој коначни успех, односно да ће поново успоставити контролу над својом територијом. Признање државе је зато правно питање, а не само питање „промене на терену”. Услед свега тога међународни правници Косово данас не описују као државу, него као „де факто режим” односно „квази државу”. „Де факто режим” је заправо „организам сличан држави који задовољава критеријуме ефективности, али не задовољава правне критеријуме за постојање државе”. Једноставније речено – Европска унија је као државу признала „режим” који није држава и зато јој под хитно треба пристанак српске владе на мисију Еулекс на целој територији Косова, јер би такво аминовање посредно дало темељ за државност Косова.

Тако се ЕУ нашла у парадоксалном положају, јер једино престанак српских приговора може из косовског „режима” да произведе – државу.

Одлагање одлуке о одмрзавању Прелазног споразума тек на децембар (до када Србија мора да испоручи Ратка Младића Хагу), дало је Унији додатан маневарски простор да у међувремену притиска Београд да се мање ослања на Москву и покаже већу оданост Бриселу него „руском медведу”. Ако би Србија прихватила Еулекс и натукнула Русији да се ту повуче са досадашњих политичких позиција, онда би било реалније очекивати да Унија извуче Привремени споразум из замрзивача.

Ствар је у томе што је Унија, чије су вође уверене да Србија разуме само језик дам-даш, у међувремену испуцала неке своје главне адуте за „понуду”. Сада постаје полако јасно да ни Хрватска не може да очекује улазак у ЕУ 2011. а можда ни 2012, како је раније обећавано. Постаје јасно и то да, док год траје застој Лисабонског уговора (који омогућава проширење), нико никоме неће моћи да обећава сигуран датум уласка у ЕУ. Па ни европски комесари Србији.

[Политика 17.09.2008.]